

Het zevende jaar MUS, meer soorten in de min

Het jaar 2013 was het zevende voor het Meetnet Urbane Soorten (MUS). Zeven wordt over het algemeen beschouwd als een geluksgetal, maar dat was het niet voor veel soorten in 2013. Tot op heden zijn er 1719 tellingen ingevoerd en dat is net iets minder dan in 2012. Als we de resultaten van een deels eenmalige integrale telling in 2012 in Arnhem buiten beschouwing laten, kunnen we van een toename (2%) spreken. De winter was aan de koude kant, met op 18 dagen een sneeuwdek tegen 13 normaal. Ook de vier voorgaande winters kenden serieuze vorstperiodes. De hele lente lang bleef het opmerkelijk koud, nogal droog en somber. De zomer was warm, droog en zonnig (KNMI). Hieronder worden de resultaten gepresenteerd zoals die door het programma TRIM zijn berekend.

Meer soorten in de min

In 2013 zijn 364.150 vogels doorgegeven. In vergelijking met 2012 zijn dat er ongeveer 33.400 minder. Van 80 soorten is een betrouwbare trend berekend. Vier (afgenomen) soorten, Zwarte Stern, Kerkuil, Zwarte Specht en Kramsvogel worden niet meegenomen vanwege de lage aantallen of omdat het geen typische stadsvogels zijn. Van de overige 76 zijn er 33 afgenomen, 14 stabiel en 29 geven een toename. Vorig jaar met 63 soorten was die verdeling resp. 21, 14 en 28, toen dus meer in de plus dan min. De indexen met trends zijn te vinden op www.sovon.nl

Habitat

Bij de watervogels zitten er iets meer soorten in de plus (8) dan in de min (7). Vogels die een relatie hebben met bos of bomen doen het niet zo goed. De meeste (laan) bomen in het stedelijk gebied worden niet ouder dan 20 jaar. Dramatisch is het beeld bij de struikbroeders. Maar liefst 13 van de 20 soorten zijn afgenomen en slechts 4 zijn toegenomen. Afgenomen zijn bijvoorbeeld Merel (-9% binnen vijf jaar), Spotvogel, Roodborst en Zanglijster. In het stedelijk gebied maken veel soorten (deels) gebruik van nestkasten en gebouwen. Een toename is er gevonden bij Slechtvalk en Pimpelmees, een afname bij Gierzwaluw, Koolmees en Ringmus.

Voedsel

Bij de zaadeters zitten er net iets meer in de min (12) dan in de plus (10). Bij de positieve trends valt die van de Huisemus op (ondanks recente afname). De Huisemus is ook opgenomen in de groep van insect- en ongewerveldeneters. Ze vormen immers een belangrijke component van het jongenvoedsel. Wanneer de soort (noodgedwongen) gedeeltelijk overstapt op ander voedsel, komen er minder jongen groot. Maar liefst 23 soorten uit deze categorie zijn afgenomen, tegen 14 met een toename. Soorten die zijn afgenomen zijn o.a. Winterkoning, Huiszwaluw, Tuinfluiter,

Staartmees en Spreeuw. Toegenomen zijn Grote Bonte Specht, Grasmus en Zwartkop.

Doen de grote soorten het beter dan de kleine?

Kleine soorten zijn populairder dan grote bij het publiek. Als we de soorten verdelen in drie gewichtsgroepen dan zien we de meeste afname bij de kleine soorten (veelal insecteneters en struikbroeders). In de middengroep zijn er net iets meer soorten met een afname (11) dan een toename (8). Holenduif, Gaai en Kauw nemen toe terwijl Waterhoen, Stadsduif en Kievit afnemen. De laatste wordt vooral gevonden in de randen van het stedelijk gebied, zoals op ruderaal delen van nieuwbouw en industrie. Bij de grote soorten zijn de winnaars in de meerderheid. Van de 12 in de plus gaat het om twee roofvogels (Buizerd, Slechtvalk) en 10 watervogels (waaronder twee grote meeuwen). Ganzen en eenden zijn succesvol in stedelijk gebied, vooral in de jongere woonwijken waar ook meestal water aanwezig is. Zonder de watervogels valt de balans bij de grote soorten uit in een afname.

Niet alle grote(re) soorten hebben een goede naam. Kraaien hebben bij velen de reputatie dat hun aanwezigheid ten koste zou gaan van kleinere soorten. Gaai, Ekster en Kauw zijn licht toegenomen, Roek en

Zwarte Kraai zijn stabiel. Er is het nodige onderzoek gedaan naar de invloed van kraaien op andere soorten, maar betrekkelijk weinig in stedelijk gebied. In een buitenwijk van Parijs bleek er geen effect te zijn op het aantal zangvogels toen maar liefst 40% van de Eksters werd weggevangen (Chiron & Julliard, Journal of Wildlife Management 2007). Bij de Halsbandparkiet wordt wel gewezen op mogelijke nestplaatsconcurrentie met Boomklever en Spreeuw, maar de onderzoeksresultaten zijn niet eensluidend.

Stadsvogels in hun domein

Op basis van de resultaten in MUS is door Jip Louwe Kooymans van Vogelbescherming het boek *Stadsvogels in hun domein* gemaakt. Het is geïnspireerd op het boek *Vogels in hun domein* van Luuk Tinbergen uit 1941. Een klassieker die na bijna driekwart eeuw nog steeds goed leesbaar en zelfs actueel is. Het boek van Jip is in februari verschenen en alle actieve MUS-tellers van dat moment kregen het als dank voor de inzet.

2014

We staan aan het begin van een nieuw voorjaar en het achtste seizoen van MUS. De winter was extreem zacht en nat, dus totaal anders dan de voorgaande winters. Het is altijd weer spannend hoe de tellingen en resultaten zullen uitpakken. Lopende het seizoen houd ik de MUS-tellers weer op de hoogte via de MUS-nieuwsbrief die vier keer verschijnt. Sovon verzorgt het komende voorjaar weer cursussen en lezingen over broedvogelstellen en MUS. Kijk voor informatie op www.sovon.nl onder Cursussen en Lezingen.

Dank

Alle 750 waarnemers worden bedankt voor de inzet en enthousiasme. Collega Erik van Winden voor het berekenen van de trends. MUS wordt mede mogelijk gemaakt door Vogelbescherming Nederland.

> www.sovon.nl/nl/MUS

● Jan Schoppers

Figuur 1. Aantalsontwikkeling van 76 soorten in MUS 2007-2013. Ingedeeld naar biotoop, voedsel en gewicht (klein tot 50 gram, midden 50-500 gram en groot >500 gram). Een soort kan in meerdere groepen zitten. Sterke en lichte afname rood en lichte en sterke toename groen.

